

Ali onesnaževalec res plača? Primer evropskega Clean Energy for All Europeans paketa

piše: Veronika Cukrov, mag. prava, pravnica v Odvetniški pisarni Cukrov in doktorska kandidatka s področja energetskega prava

Znano je, da je človeštvo zaradi nujnosti podnebnih razmer s Pariškim dogovorom sprejelo zelo ambiciozne cilje glede zmanjšanja ogljičnih emisij, četudi njemu zelo podoben Kyotski protokol par let prej ni zares deloval; EU se je celo sama sebi dodatno zavezala, da bo do leta 2050 postala ogljično nevtralna. Nedvomno pa je za doseg tako visokega cilja potrebno veliko več kot zgolj pravna regulacija; če bi bila ta dovolj, bi zadoščalo že zelo nedvoumno »*polluter pays*« načelo, torej **načelo onesnaževalec plača**, ki ga ima EU že dolga leta uzakonjenega v svoji ustanovni **Pogodbi o delovanju EU** ter v številnih nižjih aktih.

Globalno preteče onesnaževanje po mojem mnenju tako še naprej obstoji, ker **vira onesnaževanja ni tako lahko opredeliti ter sankcionirati in ker onesnaževalec po mojem mnenju ni zgolj tisti, ki določene emisije neposredno proizvede**; najlažje je seveda označiti kot onesnaževalce umazane industrije, naftni lobi in pa premogovno potratne države, vprašati pa se je treba, ali ni za onesnaževanje morda kriv tudi posameznik, ki hodi v službo z avtomobilom, morda je kriva tudi občina, kjer živi, ki ni poskrbela za kvaliteten javni prevoz? Je morda kriva država, ki ni zadostno subvencionirala razvoja ter nakupa električnih avtomobilov? Morda celo starši tega posameznika, ki so se odločili imeti pet otrok, čeprav smo raven prenaseljenosti dosegli že ogromno let prej? Morda zveni nepomembno, vendar so ta vprašanja ključna, če želimo onesnaževanje ustaviti. In moj odgovor na to je, da ne smemo prav nobenega deležnika od teh, ki sem jih omenila, izpustiti iz debate o

onesnaževanju; vsak nedvomno prispeva k povpraševanju ter konzumaciji okoljsko invazivnih produktov. Menim namreč, da je veliko industrij umazanih, ker trg sam zahteva cenovno dostopne storitve in se obenem ne ozira na vprašanja izpustov. In za to smo krivi tudi mi, potrošniki, s sprejemom vsakodnevnih, na videz banalnih odločitev.

EU je sicer z namenom dosega podnebno nevtralne Evrope izdala 8 zakonodajnih aktov (skupaj se imenujejo Clean Energy for All Europeans Package), ki uresničujejo že sprejeto energetska strategijo EU ter implementirajo cilje Pariškega sporazuma. Ti akti se osredotočajo na energetska porabo infrastrukture, na to, da mora imeti vsaka država članica svoj 10-letni NECP oziroma načrt energetskega razvoja, na obnovljivo energijo ter na energetska učinkovitost, ki pomeni povečanje odstotka izkoristka že obstoječe energije. Menim, da gre za zelo plemenite cilje, obenem pa je potrebno javno debato glede podnebnih sprememb razširiti na odgovornost vsakega, ter vanjo vključiti tudi tradicionalno »umazane« industrije, ki morajo imeti priložnost, da v civiliziranem diskurzu pojasnijo, kako razumejo svojo vlogo pri vsem tem. Zelo popularno v evropskem prostoru trenutno je kritizirati Bosno in Hercegovino, katere energetika še vedno temelji na termoelektrarnah ter premogu, te kritike pa večinoma izhajajo iz privilegiranega pogleda ter nerazumevanja postindustrijskega energetskega razvoja; pristopiti moramo k onesnaževanju kot globalna oziroma vsaj evropska skupnost, kar seveda vključuje tudi tiste dele družbe, ki jih tako goreče krivimo za celotno problematiko. Pravo mora vedno namreč bivati v dejanskosti, ne v knjigah, in poudariti moram, da v realnosti z brezkompromisnim prehodom v brezogljivo družbo obstojijo določene nevarnosti; zaidemo lahko v energetska revščino, v prehitro ter nenadzorovano odpiranje jedrskih elektrarn, v zlome določenih industrij, v tranzicijsko brezposelnost ter kot posledica vsega naštetega v hude družbene konflikte. Zato menim, da morajo vsi tradicionalno pojmovani onesnaževalci javno predstaviti svoj pogled na tehnične specifikke ter omejitve svojega dela, da lahko konstruktivno najdemo pot v čistejšo prihodnost. Demonizacija onesnaževalcev, ki jo trenutno opažam v medijih, jih bo zgolj odgnala od sodelovanja v zakonodajnih procesih in v institucijah civilne družbe ter zna celo premakniti celotne panoge v ilegalo, ne v preteklost, kar je nekaj, česar si nedvomno ne želimo.

Ideološki momentum pri sprejemanju evropske zakonodaje namreč ni zanemarljiv; imamo namreč velike težave z “vodilnima” članicama EU, Francijo in Nemčijo glede njunih zelo splošnih pogledov na energetiko (prva verjame, da je jedrska energija pot v brezogljicho družbo, slednja pa zapira svoje jedrske reaktorje), sploh pa z manjšimi članicami, denimo s Poljsko, ki zaveze o brezogljichi prihodnosti sploh ni želela sprejeti, ter celo grozi z izstopom iz EU. Stvari so tako na papirju, torej v sporazumih ter zakonodaji, zelo jasne, v dejanskosti pa, žal, ponekod manjka politične volje ter razumevanja kompleksnosti te problematike.